

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію Нассар Абдалрахман М. А. «Прогнозування результатів хірургічного лікування хворих з менінгіомами крила основної кістки», подану в Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», МОН України на здобуття наукового ступеня доктора філософії із галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина

Тема, що була обрана Нассаром Абдалрахманом для даного дисертаційного дослідження є актуальною та досі дискутабельною проблемою сучасної нейрохірургії. Адже менінгіоми крила клиноподібної кістки представляють серйозну хірургічну проблему через їх інвазію в кістку і, особливо, їх тісний зв'язок із внутрішньою сонною артерією, середньою мозковою артерією та черепними нервами. Через це, за деякими спостереженнями резекція складних менінгіом крила клиноподібної кістки часто вимагає достатнього видалення кістки для досягнення візуалізації пухлини та навколишніх ділянок, задля мінімізації тракції мозку та оптимального забезпечення контролю, захисту й маніпулювання чутливими нервово-судинними структурами.

В доступній літературі й досі ведеться дискусія щодо можливого впливу різних передопераційних факторів на післяопераційний результат і якість життя пацієнтів з менінгіомами. Отже ретельне передопераційне обстеження, аналіз і корекція різних передопераційних факторів впливу дозволяє знизити частоту цих ускладнень і покращити результати хірургічного втручання. Таким чином, важливим завданням для нейрохірургів є збалансування ризику агресивної хірургії пухлини та потенційних нейроваскулярних ускладнень з ризиком прогресування пухлини та факторів, що визначають якість життя пацієнтів з менінгіомами крила клиноподібної кістки.

Незважаючи на велику кількість опублікованих досліджень з хірургії менінгіом, жодне дослідження не продемонструвало кумулятивної ролі різних передопераційних факторів у результатах хірургічного лікування та якості життя у віддаленому періоді у пацієнтів із менінгіомами крила клиноподібної кістки.

Тема дисертації є фрагментом НДР ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за номером державної реєстрації № 0116U005251 «Наукове обґрунтування моніторингу факторів, що впливають на здоров'я населення Закарпатської області та формування сучасного менеджменту в системі охорони здоров'я» (2016-2020 рр.). Таким чином, тема дисертації є актуальною медичною і соціальною проблемою. В дисертаційному дослідженні проаналізовано групу із 67 хворих з менінгіомами крила клиноподібної кістки. Дисертант обґрунтував обраний напрямок дослідження, по-перше, на підставі аналізу літературних джерел з проблеми, що досліджувалася, по-друге, значного клінічного матеріалу, що накопичено в КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології» м. Ужгорода. Це дозволило дисертантові обрати перспективний напрямок розв'язання поставлених завдань шляхом поєднання різнорівневих методів клініко-інструментальних досліджень та їх співставлення з результатами лікування.

Дисертація написана англійською мовою та викладена на 186 сторінках, з них 136 сторінок основного тексту. Дисертація побудована за класичною загальноприйнятою схемою та складається з вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, результатів дослідження, обговорення, висновків і рекомендацій. Матеріал добре ілюстровано за допомогою 39 таблиць, 24 рисунків та 39 діаграм.

Роботу виконано на основі ретроспективного аналізу лікування 67 пацієнтів із менінгіомами крила клиноподібної кістки, у 40 (59.7%) з яких виявлено перитуморальний набряк головного мозку. Така кількість спостережень є достатньою для обґрунтування наукових положень і вірогідних висновків. Аналіз результатів проведений за допомогою статистичних методів, які загальноприйняті для застосування у медичних наукових дослідженнях.

У вступі автор наголошує актуальність, мету і завдання роботи. Мета роботи відповідає обраній темі, сформульована достатньо повно, завдання роботи відповідають поставленій меті. Автором добре висвітлено наукову новизну, так автор наголошує, що за результатами проведеного дослідження вперше статистично доведено суттєвий вплив різних передопераційних предикторів, таких як

перитуморальний набряк головного мозку, об'єм пухлини, передопераційні порушення зору та моторна слабкість і передопераційна оцінка за шкалою Карновського, на результат хірургічного лікування в ранньому післяопераційному періоді та на якість життя у хворих.

Автором використано загальновідому формулу оцінки перитуморального набряку головного мозку (індексу набряку) для встановлення нового факту, що перитуморальний набряк головного мозку є одним із найважливіших факторів ризику несприятливого результату хірургічного втручання та ускладнень, який при цьому не впливає на віддалені наслідки порушення неврологічних функцій та якість життя пацієнтів. Автором доведено, що перитуморальний набряк головного мозку асоціюється з короточасним негативним фактором ризику для результатів хірургічного втручання, а завдяки запропонованій ним класифікації розміру пухлини та на основі статистичного аналізу було виявлено, що об'єм пухлини незалежно пов'язаний зі статтю, перитуморальним набряком, патологічним ступенем та анатомічними варіантами менінгіом. Автором також встановлено, що час рецидиву менінгіом крила клиноподібної кістки менший у хворих із наявністю перитуморального набряку головного мозку, II групи за ВООЗ та неповній резекції за Сімпсоном. Більш того було виявлено, що великий перитуморальний набряк головного мозку також зустрічається в невеликих медіальних менінгіомах крила клиноподібної кістки, що суперечить більшості літературних даних. Також показано, що використання методики екстрадуральної передньої кліноідектомії для хірургічної резекції менінгіом крила клиноподібної кістки з оптимальним хірургічним та сприятливим візуальним контролем є можливим і кращим підходом, який покращує результат хірургічного лікування та якість життя пацієнтів із цією патологією.

Окремо зазначене практичне значення, яке полягає насамперед у виявленні причин неповної резекції менінгіом крила клиноподібної кістки, що тісно пов'язані з анатомічним розташуванням пухлини та її об'ємом. Вищезазначені шкала індексу набряку та класифікація об'єму менінгіоми крила клиноподібної кістки дозволяють планувати оперативний доступ, техніку видалення пухлини та прогнозувати

У 4 розділі автор окремо розглядає особливості хірургічного лікування групи пацієнтів із медіальним варіантом менінгіом крила клиноподібної кістки. Автор вказує на те, що перитуморальний набряк мозку відмічений у більшості з хворих, а середній об'єм пухлини складав 34.0 см³. В розділі висвітлено особливості клініки та перебігу післяопераційного періоду у цієї категорії хворих. Також автором вказано, що за Simpson тотальна резекція була досягнута у третини хворих.

Післяопераційні ускладнення детально проаналізовані, завдяки чому підсумовано, що саме екстрадуральна передня кліноїдектомія є оптимальною хірургічною тактикою при видаленні медіального варіанту менінгіом крила клиноподібної кістки. Окремо зазначено, що неповна резекція менінгіом клиноподібного крила тісно пов'язана з її анатомічним розташуванням та об'ємом пухлини.

У 5 розділі проведено ретельний аналіз результатів хірургічного лікування менінгіом крила клиноподібної кістки залежно від клінічних варіантів, локалізації і розмірів, наявності перитуморального набряку головного мозку, який показав доцільність радикального видалення менінгіом, яке можливе навіть у надскладних анатомічних і фізіологічних ситуаціях за умови ретельного планування операції. Проведене дослідження підтвердило ефективність і безпечність розробленої автором тактики ведення хворих з менінгіомами крила клиноподібної кістки. Розділ, як і попередній, добре ілюстровано, що дуже наглядно і переконливо підкреслює текстову частину роботи.

Висновки - їх 8, витікають із наукових досліджень Нассар Абдалахрама і більшою мірою відповідають поставленим завданням і меті. Висновки і результати проведеного дослідження доведено до широкого кола медичної громади в опублікованих автором 4 наукових працях, що відповідають вимогам Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1220 від 23.09.2019 "Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук".

При розгляді роботи виникли наступні зауваження і запитання:

1. Текст дисертації містить низку граматичних, орфографічних та стилістичних помилок та упущень, як англійською, так і українською мовами, що не впливає на загальну позитивну оцінку роботи. Крім того відсутня єдність та послідовність у використанні медичних термінів та аббревіатур, стилістичного оформлення візуального матеріалу.
2. Хірургічний результат у пацієнтів із менінгіомою клиноподібної кістки за даними автора наступний: відмінний в 41,8% випадків, добрий у 40,2%, задовільний у 10,5%, поганий у 7,5%. За якою класифікацією Ви оцінювали результати?
3. Автор наголошує, що перитуморальний набряк головного мозку є звичайним при менінгіомах клиноподібної кістки, він спостерігався в 59,7% випадків. Чи можна вважати звичайним явище, яке зустрічається в 59,7% випадків?

Наведені зауваження не носять принципового характеру, не вимагають уточнення і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Дисертацію написано у відповідності до вимог ДАК України. Висновки дисертаційної роботи витікають з поставлених мети і завдань, а також загалом висвітлюють отримані результати. Зміст основних положень дисертаційної роботи і автореферату ідентичні.

Таким чином, в дисертаційній роботі Нассара Абдалахрамана отримані нові наукові результати, що в своїй сукупності вирішують важливе для сучасної нейрохірургії, конкретне завдання оптимізації тактики хірургічного лікування хворих з менінгіомами крила клиноподібної кістки. Дисертаційна робота Нассара Абдалахрамана є дослідженням, важливим у теоретичному і практичному відношенні, повністю відповідає профілю одноразової Вченої ради. Робота виконана на сучасному рівні, характеризується актуальністю, сучасними методичними підходами до вирішення поставлених завдань. Дисертація виконана на достатньому клінічному матеріалі. Завдання поставлені в науковій роботі втілені у висновках. Наукові результати висновки і рекомендації обґрунтовані. Положення, які висвітлюються автором, аргументовані, в цілому пов'язані з отриманими результатами і підкріплені даними наукової літератури. Проведене автором

дослідження викликає інтерес до подальшої поглибленої розробки проблеми лікування хворих менінгіомами крила клиноподібної кістки. Окремі незначні зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертації.

Все наведене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота Нассара Абдалрахмана М. А. «Прогнозування результатів хірургічного лікування хворих з менінгіомами крила основної кістки», відповідає вимогам Закону України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту», а сам автор заслуговує присудження ступеня доктора філософії із галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина.

Завідувач кафедри неврології та нейрохірургії
Одеського національного медичного університету
доктор медичних наук, професор
31.08.2022 р.

Анатолій СОН

Власний підпис доктора медичних наук,
професора Анатолія СОНА засвідчую:
В.о. Вченого секретаря Одеського національного
медичного університету, доктор медичних наук,
професор

Петро АНТОНЕНКО

**Сон
Анатолій
Сергійович**

Автор цифрового
підпису Сон
Анатолій Сергійович
Дата: 2022.08.31
15:01:19[®] +03'00'